

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

במפרשים

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

פרשת חקת

שנת תשע"ג

א. אברבנאל.

פרק כא' פסוק ג':

האמנם אמרו: "וישמע ה' בקול ישראל ויתן את הכנעני ויחרם אתהם ואת עריהם ויקרא שם המקום חרמה". נתחבטו המפרשים בעניינו, מפני ספק השאלה השלישית אשר זכרתי. והראב"ע⁷⁶ כתב, שהפסוק הזה כתבו יהושע בתורה. וגם זה איננו שווה להתרת הספק ההוא, כי הנה אחרי מות יהושע היה העניין ההוא, כמו שזכר בספר שופטים (א, יז). ולכן כתב הרמב"ן במקום הזה, וזה לשונו: "אבל השלים הכתוב להזכיר כאן העניין, והוא כעניין הפרשה שנאמרה בדרת המן (שמות טו, לה): 'ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת, את המן אכלו עד בואם אל קצה ארץ כנען'. והוא לאחר מיתתו של משה ממחרת הפסח וכו'". כי הרב כסתה כלימה פניו לכתוב שיהושע כתב זה. והניח הדבר בסתם שהכתוב השלימו, אבל לא זכר מי היה הכותב, כיוון שלא היה משה עליו השלום. והרעצת הזה בכללו לקחהו הראב"ע מדברי הקראים, שכפירושי התורה אשר להם נמנו וגמרו שלא כתב זה משה. והרמב"ן נטה אחרי הראב"ע. והתימה משלמות תורתו וקדושתו, שיצא מפיו שיש בתורה דבר שלא כתב משה. והם⁷⁸ אם כן בכלל "כי דבר ה' בזה" (במדבר טו, לא)⁷⁹.

ואני כבר ביארתי בפירוש "ובני ישראל אכלו את המן"⁸⁰. שמשה כתב את התורה כאשר ציווהו השם מילה במילה, ולכן אינו מהבטל שהוא עליו השלום יכתוב בה דברים עתידיים להיות אחרי מותו, כמו: "אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ" (לקמן לד, יז). כי משה רבינו עליו השלום כתב הכל מידו, הכל מפי הגבורה, כמו שהיו הדברים עתידין להיות. ולכך כתב כמה זמן אכלו ישראל את המן, כאשר הודיעו האלהים. וכן נאמר גם כן, שכתב כאן איך נתקיים נדר ישראל עם הכנעני ובעריהם, שהיה אחרי מותו. כמו שהוא כתב בידו: "ויצל משה" (שמות יט, כ); "וימת משה" (דברים לד, ה), ושאר הדברים העתידיים בפרשת "כי תוליד בנים" (שם ד, כה) ודומיהם. כי להיותו כותב הדברים העתידיים במאמר השם, היו כולם כמו הווים ועומדים לפניו.

ואפשר לומר עוד, כי כל מה שזכר הכתוב בכאן היה בימי משה. והוא, שהכנעני בא בדרך שבאו המרגלים עד מחנה ישראל, ויילחם שם וישב ממנו שבי. ובני ישראל התחזקו ונלחמו בהם, והם ברחו, ובני ישראל רדפו אחריהם עד שנכנסו אחריהם בעריהם, ויחרימו אותהן כי הרגו רבים מהם, ואת עריהם נתנו לבזיה ושלל וחרם לה'.

סוף

1. מה האלה העקרונות והאמצעים שיש להם ספרנו מצאנו כאן?
2. מהי דעת האבן-עזרא ואל פיו שם הרמב"ן?
3. מהי דעת פרשנו וא"ק הוא מסבירה?
4. קטע האחרון מביא פרשנו דעה שונה ואמר אל פיו הפסוק, מהי תשובתו?

עשה לך שרף ושים אותו על גס וגו' : עד והבים אל נחש הנחשת וחי;
רבים ראו וכן תמחו על מה זה פעם יקראו נחש ופעם שרף? ובעל מעשה
 ה' כתב דרך נכון על זה שהיה נחש נחש למשה ומשה אל ה'
 ובלווי עשה לך שרף הודיע שהיה מחל על עלבונו ויעשה שרף על שחטאו נכד
 משה עיין בדבריו. ואמנם בזה חוסף נוסף. ועד אחת שאלתי מאת ה' מדוע
 אמר והיה כל הנשך וראה אותו וחי נשך לשון עבר מה שנשך כבר ומשה והיה
 אם נשך הנחש את איש משמע להבא? אלא כי ידענו שמחל על כבודו אין
 כבודו מחול והרב שמחל על כבודו כבודו מחול, ואמרו בילקוט נחש שעשה משה
 לכל הדורות היה, ואמרו חזקיה כחת נחש הנחשת כי אמר כל שהנחש נשך ממית
 בעולם הזה ולא לעולם הבא והמקטיר לו לוקה בעוה"ז ואין לו חיים לעולם הבא
 מוטב שיכח ויהיה לו חיים לעוה"ז ע"כ. וכשנחל היה הנחשים השרפים הנחש
 על שחטאו אל ה' והשרף על שדברו במשה. הנה אמר לו יתברך שיעשה לו שרף
 ויבקשו ממשה מחילה על שחטאו נגדו כי האל מחל על עלבונו. ואין ספק שדברו
 רעה במשה והוא לא ידע מה שאמרו מן הנאלה שאם היה שומע פשיטא שבעונותיו
 ימחול חקף ומיד להם ולא היה ה' שולח השרפים. וראה על זה שהם לא בקשו
 ממשה אלא שיסיר מעליהם את הנחש כי אמנם במשה טוב ושלח נחשו ולא בוש
 שימחול להם ולכן לא שאלו הסרת השרף. על כן היה לזה למשה שיעשה שרף
 שיבקשו ממנו מחילה כל הנשכים אשר כבר נשכו השרפים. אולם האיש משה עמו
 מאד לא רצה שיבקשו ממנו מחילה כי כבר מחל להם וא"כ בהכרח כל הנשך
 יחיה ויתרפא ומפני שהיה גם הוא מחל על עלבונו אם כן לא היה לריך לא
 נחש ולא שרף. ע"כ כאשר היה ה' ואמר עשה לך שרף פירוש לכבודך כדרך (לעיל
 י"ג) שלח לך אנשים כי אני כבר מחלתי. וכאשר משה מחל על כבודו מחול
 ולא היה לריך לא נחש ולא שרף כי כבר היה ה' לא לזה לו שיעשה השרף אלא
 אם ירצה למחול להם. התחכם משה לעשות נחש לא על חטא שכבר חטאו כי כבר
 נתכפר אלא על חטא הלשון שבאלי יחטאו בכל דור ודור כי לא נחש ממית אלא
 חטא ממית כדי שאם יחטאו והיה אם נשך הנחש לעהיד תקף אחר פשעם אם
 ינשכו נחש שרף ועקרב ישיבו ויתרפאו. ואולם עשה נחש ולא שרף דלא לאחזיק
 יוהרא לנפשים ומיעט בכבודו והרבה בכבוד שמים. ועוד שמכאן ולהבא לא לריך
 לשרף כי מסתמא כל חכם ימחול על כבודו מבלי תשובה ולא ישלח ה' שרף משא"כ
 בפשעם באלהים חיים ומלך עולם שאין כבודו מחול ולריך לנחש להביט בו וישב
 אל ה' וירחמנו:

miske

1. פרשנו אמין מן הסוקים כי מדובר בשני דברים שונים: נחש, שרף, קרא שם את
 הסוקים, האם זה אכן כך?
2. הים הברד בין נחש לבין שרף?
3. פרשנו מסביר את הצנין לפי איך התכוונו ישראל לפסוק או להצליח, הסביר?
4. מה יותר חמור, כבודו של הקב"ה או כבודו של משה?
5. איך פרשנו מנאם זאת?
6. מה לפי זה בסוף קרה?
7. למה היה משה צריך בכל זאת לעשות משהו?

* * *

קומו קומו וקברו את נחל ארנן, הדברים נגידו
 שלא נסעו על פי הענין שאם היה על פי הענין
 מה מקום לדברי משה הלא בשהענין נוסע
 יסעו ולא היה צורך לומר להם קומו וקברו.
 והגם שאמר הכתוב (ט"ז) על פי ה' יתנו ועל
 פי ה' יסעו, זה היה בקל המסעות חוץ מאלו.
 והשעם אפשר שבו המסעות הללו היו אחר
 שמת אהרן ונסמלקו עניי בבוד, והגם שאמרו
 ד"ל (הצניח ט"ז) שחזרו בזכותו של משה, אולי
 שהענין שהיו נוסעים וחונים על פיו נשאר
 מסלק בזמן שנסעו ב' מסעות הנזכרים:

יב) מ'שם נסעו וגו'. יש להעיר למה שנה
 במסע זה ושלחצוריו לומר בדרך זה
 משם וגו'. ולא אמר בדרך שאמר במקרא
 שלפניו ושלפני פניו ויסעו וגו' ויסעו וגו'.
 ואולי כי ב' מסעות אלו של נחל ורד ושל נחל
 ארנן נסעו מעצמן ולא על פי הענינים כדרך
 הרגיל, ולזה שנה הכתיב ואמר משם נסעו
 פרוש מעצמן. וראיתי להוכיח בפרושנו זה
 ממה שאמר הכתיב בפרשת דברים (דברים ב')
 עתה קמו וקברו לכם את נחל ורד וכתוב (שם)

חקת

אלות

1. מה קושי מוצא כאן פרשנו ואיזה סוג קושי זה?
2. לפי פרשנו האם נסיצתם בשני מקומות אלה היתה מרצונם או על פי בקודה מלאצלה?
3. פרשנו מער מה היתה הסיבה לכך, התוכל להסביר?
4. האם נסיצתה עלא הענן היא ירידה לישראל או לא?

* * *

ד. מלאכת מחשבת .

פרק בא' פסוק בג' :

ודא נתן סיחון וגו' ויצא לקראת ישראל וגו' וילחם בישראל :

לא היו רשאים ישראל להלחם באדום כי כן צוה ה'. ולפיכך יפתח הגלעדי (סופטים י"א) שלח מלאכים אל בני עמון שלח ילחם בו נגד ציווי ה'. אחנם הם אדום ועמון יבואו להלחם בישראל בני סיחון ישראל מלחמה רשאים להלחם גם והבא להרנך השכם להרגו. והואיל ואדום לא נתן סבה לזה כי הוא ישב בגבולו ולא ילא ממחילתו להלחם בישראל אלא לא הניחם לעבור בארצו לבד לכך לא הורשו ישראל להלחם בו. על כן אמר שם וימאן אדום נתון את ישראל עבור בגבולו כלומר לפי שאדום רשע לא חשב על ישראל ולא בא להלחם אלא כאשר יאבו ישראל לרשע משכנותיו וליכנס בתחומיו. לכן ויט ישראל מעליו ולא יכלו להלחם בו. ולא עשה כמעשה סיחון אשר בא בכונה להלחם בישראל ככתוב :

אלות

1. קרא שוב את הפסוקים, מה בדיוק קרה כאן?
2. מה בדיוק הוא הציווי לישראל?
3. מה קרה עם אדום?
4. מה היתה המסקנה המצוית מכך?
5. לצומתו מה עשה סיחון לצומת אדום ומה היתה התוצאה?

* * *